

Къде е мястото на България в световния износ?

**Веселин Илиев – Главен директор на център „Външноикономическо сътрудничество“
Българската стопанска камара**

България е на 65 място в света по износ, което е покачване с 4 места спрямо 2011 година. Икономиката няма 2 или 3 водещи и структуроопределящи отрасли и не може да се очаква България да е експортен лидер в цял сектор. България е лидер в износа на нишови продукти.¹ Такава трябва да бъде и по-нататъшната специализация – продуктова, а не секторна. В този смисъл, 18 секторни експортни стратегии, изготвени неотдавна по поръчка на Изпълнителна агенция за насърчаване на малки и средни предприятия, трудно могат да имат практическо приложение при взимането на политически решения, а и решения на фирмено ниво - www.sme.government.bg/?p=12308. Изложената по-долу информация цели да покаже различен подход при търсенето и обработката на данни за световната търговия.

1. Износ на България за 2012 и тенденции в периода 2008-2012

Както и в предишни години, водещите експортни групи стоки на България са горива и мед, следвани от електрически и електронни изделия и машини. Експортният ръст при горива и мед изпреварва ръста на световния внос, но и при двете групи стоки голяма роля играе нарастването на цените. Износът на електроника и електротехника през последните 5 години (2008-2012 г.) бележи средно годишен ръст 12%, докато световният внос расте с 6% за същия период, т.е. страната ни печели пазарен дял, въпреки спада през 2012 година. Постижения има при машините: за 5 години средният ръст е 6% при средногодишен ръст на световния внос 5%, също с известно отстъпление през 2012. Следващите групи продукти са житни растения, облекла, различни от трикотажните, желязо и стомана и фармацевтични продукти. Много силен ръст има при житните растения – средно 17% за 5 години при ръст на световния внос от 5%, и при фармацевтията – съответно 23% срещу 4%. Изостават облеклата и желязо и стомана – и при двете групи се регистрира не само спад през 5-те години, но и загуба на пазарен дял. През последните години традиционно добре се представя износът на маслодайни семена – средно 18% ръст на нашия износ при 9% ръст на световния внос; има съществен спад от 32% през миналата година. Впечатление прави износът на автомобили (части) и велосипеди – ръст от 32% средно за пет години, въпреки миналогодишния спад от 14%.

Водещи стокови групи в износа на България, 2012 година (над 500 млн.щ.д.)

Глав а от МТ	Описание	Износ 2012 (хил.щ.д. ²)	Среден год. ръст на износа в стойност 2008-2012, (%)	Ръст на износа в стойност 2011-2012, (%)	Среден ръст на световния внос 2008-2012, (%)	Дял в световния износ (%)	Място в световния износ
	Всички продукти	26698780	9	-5	6	0.2	65
27	Минерални горива	4319617	10	17	9	0.1	68
74	Мед и изделия от мед	2787053	12	-14	9	1.6	20
85	Електрическа и електронна апаратура	1852029	12	-12	6	0.1	49
84	Машини и механизми	1848493	6	-5	5	0.1	48
10	Житни растения	1061191	17	8	5	0.9	18
62	Облекла, различни от трикотажните	949452	-3	-15	3	0.5	29
72	Чугун, желязо и стомана	922933	-1	-26	0	0.2	47
30	Фармацевтични продукти	743554	23	3	4	0.2	35
26	Руди, шлаки и пепели	738818	35	157	14	0.3	29
12	Маслодайни семена	728109	18	-32	9	0.8	17
61	Трикотажни изделия	711828	-3	-13	5	0.3	37
39	Пластмаси и изделия	599831	11	2	7	0.1	57
87	Автомобили, трактори, велосипеди, вкл. части и принадлежности	557715	32	-14	4	0	52
	Общо за изброените:	17820623					

¹ Данните са на СТО и за 2012 са неокончателни. СТО обединява данните на националните статистически органи.

² Данните са в щатски долари за намаляване ролята на курсовите разлики.

Анализът по подпозиции на Хармонизираната система (ХС) е по-интересен. През последните 5 години (2008-2012) при всички стоки с износ над 250 мил.щ.д., с изключение на електроенергия и комплекти проводници за автомобили, ръстът в стойност изпреварва ръста в количество. Това означава, че част от ръста на износа се дължи на повишени цени, а не на повече произведена и изнесена продукция. В стойностно изражение през 2012, България има най-голям износ на средни и тежки нефтени деривати, но за периода 2008-2012 средногодишният ръст е 7% при ръст на световния внос от 12%, като българският ръст за този период се дължи изцяло на ръст на цените и липса на ръст в количество.

Следващи в експортната ранглиста са леки нефтени деривати със средногодишен ръст за периода 2008-2012 от 17 %, от които почти 60% се дължат на по-високи цени. При рафинирана катодна мед има 31% средногодишен ръст срещу 11% ръст на световния внос. При тази стока има значителен количествен ръст, което се дължи на внедряване на нови технологии за последваща обработка на нерафинирана анодна мед; при нерафинирана анодна мед освен спад, регистрираме загуба на международни позиции. Въпреки този спад, България запазва водещо място в света при износ на нерафинирана анодна мед вече няколко години. Известна изненада на фона на информацията, идваща от българските производители, е представянето на износа на пшеница, която вече е на 5 място в експортната ни листа, бележи стабилен ръст за 2008-2012, увеличава експортни цени и заема нови пазари.

България е на 12 място в света по износ на пшеница.

Много добре се представя износът на медикаменти, който се изкачи на 6-та позиция и регистрира успехи в глобалната конкуренция. Традиционно за последните години, въпреки негативните данни за 2012, слънчогледовите семена заемат все повече пазарни ниши и поддържа второ място сред сетовните износители с 14% от световния износ. На второ място в света сме по износ на руди и концентрати от скъпоценни метали, различни от сребърни, който факт ще се изследва допълнително. Много голям средногодишен ръст, основно количествен, бележи износът на цигари – 49% при ръст на световния внос 7%. Като един от малкото представители на стоки с по-висока добавена стойност сред водещите в износа, радва ръстът на комплекти проводници за автомобили, и в стойност – 16%, и в количество – 19%.

Водещи стоки в износа на България, 2012

Код от МТ	Описание	Износ 2012 г. (хил.щ.д.)	Среден год. ръст на износа в стойност 2008-2012 г., (%)	Среден год. ръст на износа в количес тво 2008-2012 г., (%)	Среден ръст на световния внос 2008-2012 г., (%)	Дял в световния износ (%)	Място в световния износ
271019	Средни и тежки нефтени деривати	2101392	7	0	12	0,3	45
271011	Леки нефтени деривати	1650849	17	7	13	0,6	33
740311	Рафинирана катодна мед	1630267	31	22	11	2,5	13
740200	Нерафинирана анодна мед	657967	-5	-14	10	9	3
100190	Пшеница	627109	14	8	3	1,4	12
300490	Медикаменти	514236	22	8	3	0,2	33
120600	Семена от слънчоглед	507281	17	10	13	14,1	2
271600	Електроенергия	500851	3	12	3	1,3	17
260300	Медни руди и техни концентрати	375841	20	14	12	0,7	20
261690	Руди на благородните метали и техни концентрати	340072			12	10,8	2
240220	Цигари, съдържащи тютюн	276531	49	40	7	1,4	18
854430	Комплекти проводници за автомобили	251405	16	19	11	0,8	24

2. Динамика на пазарите на България

Водещи пазари за износа на средни и тежки нефтени деривати са Гибралтар с над 43% и Турция – 24%. За Гибралтар сме шести доставчик с много бързо растящ пазарен дял, основно за сметка на САЩ. Плътно след нас е Гърция, чийто ръст е още по-голям и, ако се запази, през 2013 ще ни измести от шестото място. В Турция сме на пето място сред доставчиците й с постоянно растящ пазарен дял основно за сметка на Русия.

Леки нефтени деривати изнасяме най-много за Турция 16%, Грузия 13%, Гърция и Обединените Арабски Емирства – по 9%. В Турция сме втори след Русия с бързо растящ пазарен дял, в Грузия сме втори след Румъния, но интересното е, че разликата между българските и грузинските данни е над 30%. България

е най-големият доставчик и с много бързо растящ дял на гръцкия пазар, въпреки разминаването в данните от 33%. В ОАЕ сме едва на осмо място и с намаляващ пазарен дял.

Катодната мед отива за Китай 34%, Турция 27% и Италия 21%. Китай е най-големия вносител на продукта с цели 43% от световния внос. Печелим пазарни позиции в Турция и Италия, както и на почти всички важни за нас пазари. Анодната мед отива само за Белгия и Германия.

Водещи пазари за пшеницата са Испания 30%, Италия 23%, Румъния 16%, Гърция 12%. Най-добри цени, обаче, постигаме в ОАЕ, Ливан и Египет – средно около 320 щ.д./тон. На всички водещи пазарим бележим значителен ръст в пазарния дял, а в Португалия и Италия ръстът е над 100%. Конкуренти са ни Украйна, САЩ, Русия, като всички без САЩ постигат по-добри цени от българските. Прави впечатление, че Румъния купува от нас по цени около 280 щ.д./тон, а продава на други пазари по около 300 щ.д./тон.

Износът на медикаменти бележи 22% средногодишен ръст за 2008-2012 при ръст на световния внос 3%. Водещи пазари продължават да бъдат Русия 28% и Германия 12%. Усредненият ръст на продажбите в Германия за 2008-2012 в стойност е 162%, в количество 233%, като в този период германският внос расте в стойност с 9% годишно.

Въпреки спада в стойностно изражение на износа на слънчогледови семена с 25% през миналата година, България продължава да е на второ място в света. Най-важните ни пазари са Португалия, Холандия, Турция, Испания, Германия, като най-добри цени постигаме в Германия. С изключение на Германия, експортните ни цени са около 600 щ.д./тон, което е близо до средните цени на пазарите, на които продаваме. Печелим пазарни позиции в Португалия и Германия, губим в Турция.

Износът на електроенергия продължава да е значим за българската икономика. За периода 2008-2012 г. средният ръст е 3%, колкото и на световния внос. Износът на електроенергия е основно за Гърция, Турция, Македония, Сърбия, Румъния. Най-добрите цени постигаме в Турция и Румъния.

България продължава да изнася медни руди и техни концентрати за Намибия. По наша неофициална информация, там има инсталации за извличане на злато от тези концентрати с много висока ефективност. Регистриран е неголям износ за Китай и Испания.

Изнасяме и руди на благородните метали и техни концентрати, различни от сребърни. Дори сме на второ място в света. Постиганата експортна цена е около 270 хил.щ.д./тон, а основни пазари са Белгия и Корея. Нито една от двете не отчита внос от България на този продукт.

Обясним интерес представлява износът на цигари. 84% е за Ирак, където постигаме най-висока цена от над 14 хил.щ.д./тон и най-голям пазарен пробив – над 400% годишен ръст на продажбите. Ирак не подава данни към СТО и не можем да проверим те как отчитат вноса на цигари от България. Вторият ни експортен пазар според нашите данни е Черна гора с над 6,4 мил.щ.д., но самата Черна гора докладва внос на цигари от България за едва 241 хил.щ.д.

В резултат на няколко чуждестранни инвестиции България печели все повече пазарни позиции при износа на комплекти проводници за автомобили. Изнасяме за Турция 28%, Словакия 19%, Испания, Франция, Полша, Германия.

Български стоки с най-високо място в световния износ през 2012:

Код от МТ	Стока	Място 2012	Износ (хил.щ.д.)
110419	Зърна, сплескани или на люспи, различни от овесени	1	32585
120600	Слънчогледови семена	2	507281
261690	Руди на благородните метали и техни концентрати, различни от сребърните	2	340072
081210	Временно консервирани череши	2	14788
020735	Патешко и гъше месо	2	24470
090920	Семена от кориандър	2	16994
740200	Нерафинирана анодна мед	3	657967
283620	Калцинирана сода	3	240949
392220	Седалки и капаци за тоалетни чинии	3	40038
020734	Патешко и гъше месо (2)	3	11660

Зърна, сплескани или на люспи, различни от овесени, имат най-голям дял в световния износ – 20.5%, временно консервираните череша – 17.8%, семената от кориандър формират 15.1%, слънчогледът 14.1%, патешко месо 12,8% цинк на листа и фолио – 12.3%.

3. Световен внос

Общият внос на всички страни се подрежда така: горива, машини, метали, медикаменти, химикали.

В света през 2012 г., сравнено с 2011 г., най-бързо расте вносът на продукти от морски бозайници – китове делфини, морски свине, електрически часовници с малък обем, шлаки и пепел от металургията, нумизматични монети, памучни прежди с малка линейна плътност, груби животински косми.

Най-големите вносители на пшеница в света са Индонезия, средна цена по внос за 2012 – 362 щ.д./т, Япония, 357 щ.д./т, Корея – 314 щ.д./т, Бразилия – 267 щ.д./т, Иран – 314 щ.д./т, Испания – 309 щ.д./т, Алжир – 309 щ.д./т, Италия – 316 щ.д./т, Нигерия – 323 щ.д./т.

Най-големите вносители на слънчогледови семена за 2012 са: Турция при средна цена по внос 589 щ.д./т, Испания – 756 щ.д./т, Германия – 708 щ.д./т, Холандия – 647 щ.д./т, Русия, Украйна, Португалия.

Най-големите вносители на цигари са: Япония, Италия, Франция, Испания, Великобритания, Германия, ОАЕ, Саудитска Арабия.

За повече информация:

Веселин Илиев
Главен директор
Център „Външноикономическо сътрудничество“
Българска стопанска камара

Т.: 02/932 0954

e-mail: ierc@bia-bg.com